

VESTRE LANDSRET

DOM

afsagt den 8. juni 2023

Sag BS-14412/2022-VLR
(5. afdeling)

Fagligt Fælles Forbund som mandatar for
A
(advokat Christian Riewe)

mod

B A/S
(advokat Søren Vagner Pen)

Retten i Aalborg har den 16. marts 2022 afsagt dom i 1. instans (sag BS-13918/2018-ALB).

Landsdommerne Henrik Estrup, Thomas Raaberg-Møller og Rasmus Lindhardt Jensen (kst.) har deltaget i ankesagens afgørelse.

Påstande

Appellanten, A, har nedlagt følgende påstande:

Påstand 1

Indstævnte, B A/S, skal til A betale 3.131.682,43 kr. med tillæg af procesrente af 971.248,63 kr. fra den 23. april 2018, af 527.897,45 kr. fra den 12. april 2019, af 1.305.635,93 kr. fra den 20. februar 2020, af 316.300,54 kr. fra den 26. marts 2020 og af 10.599,88 kr. fra den 20. december 2021.

Påstand 2

B A/S skal til Fagligt Fælles Forbund som mandatar for A betale 200.000 kr. med tillæg af procesrente fra ankestævningens indlevering.

B A/S (herefter: B) har påstået stadfæstelse, subsidiært betaling af et af landsretten fastsat mindre beløb med tillæg af procesrente i overensstemmelse med As rentepåstand.

As påstand 2 omhandler de sagsomkostninger, som Fagligt Fælles Forbund blev pålagt ved byrettens dom, og som er blevet betalt til B.

Supplerende sagsfremstilling

B indgik forud for Retten i Aalborgs upåankede dom af 30. juni 2016 en procesaftale med bl.a. A. Heraf fremgik bl.a.:

"Det er mellem sagsøgerne og sagsøgte aftalt, at retten alene skal tage stilling til de hidtidigt af sagsøgerne opgjorte krav, og at sagsøgerne ikke skal være afskåret fra, at rejse yderligere krav efter sagerne er afgjort."

Til brug for den sag, hvor Retten i Aalborg afsagde sin dom af 30. juni 2016, afgav Retslægerådet den 29. juli 2014 følgende erklæring:

"Spørgsmål 1:

Retslægerådet bedes forklare, hvilken lungelidelse der er påvist hos A samt anføre de diagnostiske præmisser, der ligger til grund for diagnosen?

Der er påvist astma på baggrund af typiske symptomer med anfaldsvis åndenød, effekt på symptomer af astmamedicin og objektive tegn i form af udtalt bronkial hyperreaktivitet, PEF variation fra 475-575 gennem to uger og forhøjet NO i udåndingsluft.

Spørgsmål 2:

Kan As astmalidelse være forårsaget af arbejdsmæssige påvirkninger under arbejdet hos B A/S, hvis der er udført det antal skumninger, der er anført i bilag A, og hvis eksponeringen for epoxy, isocyanater, støv og aerosoler har haft det omfang, der er beskrevet ved de foretagne målinger, jf. bilag B til bilag H. I bekræftende fald bedes Retslægerådet kommentere vurderingen fra Ankestyrelsens lægekonsulent, dateret 8. november 2011, jf. bilag 21, side 30 - side 32.

Sagsøger har været beskæftiget ved arbejde med mulig isocyanat eksposition, men der har ikke ved gentagne målinger kunnet konstateres forekomst af isocyanater i arbejdsluften i sundhedsskadelige koncentrationer. Der har dog været tale om arbejdsprocesser fire gange pr. måned med anvendelse af meget store mængder (1200 l. pr. støbning), jævnfør arbejdsmedicinsk gennemgang 04.08.10, Aalborg. Selv små afvigelser i arbejdsproces og sikkerhedsprocedure kan derfor have medført en betydende eksposition uden for måleperioderne.

Kun en mindre del af eksponerede med isocyanat betinget astma vil udvikle antistoffer, og fravær af antistoffer udelukker ikke diagnosen. Der er ikke udført pusterørsundersøgelse på arbejdspladsen (peakflowundersøgelse) på et tidspunkt, hvor sagsøger ikke var i antiastmatisk behandling. Symptomerne har været til stede om natten og ikke typisk under ophold på arbejdspladsen.

Forsinkede symptomer udelukker ikke isocyanat betinget astma, idet en del personer vil have forsinket og ikke umiddelbare symptomer. Det kan derfor ikke udelukkes, at sagsøger har isocyanat/arbejdsbetinget udløst astma, selvom det anses for mindre sandsynligt.

Spørgsmål 3:

Kan As lidelse være forårsaget af arbejdet hos B A/S, når der ved peak flow målinger udført, medens A arbejdede, ikke er fundet fald i lungefunktion eller udløsning af astmaudfald i forbindelse med arbejdet.

Der henvises til besvarelsen af spørgsmål 2.

Spørgsmål 4:

Har As tobaksforbrug samt eksposition for asbest nogen relevans for udviklingen af As lungelidelse?

Retslægerådet skønner, at sagsøgers eksposition for tobak og asbest ikke har haft væsentlig betydning for sagsøgers udvikling af astma.

Spørgsmål 5:

Har det forhold, at der ved blodprøver er påvist positive RAST-tester for husstøvmider, græs og birk nogen relevans for udvikling af As lungelidelse? I bekræftende fald bedes Retslægerådet begrunde sit svar og kommentere de forhøjede værdier af IgE i sagsøgerens blod.

Retslægerådet vurderer, at den påviste allergi for blandt andet husstøvmider tyder på, at allergi kan have været en medvirkende årsag til sagsøgers udvikling af astma.

Spørgsmål 6:

Er A allergisk over for faktorer i arbejdsmiljøet, som f.eks. epoxy, isocyanater, støv og aerosoler, eller er han alene allergisk over for faktorer, der ikke kan henføres til arbejdsmiljøet, herunder f.eks. husstøv.

Der er kun påvist allergi overfor faktorer, der ikke kan henføres til arbejdsmiljøet.

Spørgsmål 7:

Ankestyrelsens lægekonsulent, Ulrik Becker, har i bilag 21, side 31 anført, at A har natlige astmaanfald, og at dette ikke er karakteristisk for arbejdsrelateret astma. Er Retslægerådet enig i det? Besvarelsen bedes begrundet.

Arbejdsrelateret astma vil typisk medføre åndenød efter kortere eller længere tids ophold på arbejdspladsen og kan også medføre natlige astmaanfald.

Spørgsmål 8:

Foreligger der nogen varig nedsættelse af As lungefunktion? I bekræftende fald bedes Retslægerådet forklare nedsættelsen ud fra de objektive målinger af lungefunktionen.

Der er fundet forhøjet NO, men lungefunktionen har i det væsentlige været normal, og der er ikke påvist en varig nedsættelse af sagsøgers lungefunktion.

Spørgsmål 9:

Betyder det forhold, at A har en forøget koncentration af IgE antistoffer mod husmider, engrottehale og gråbynke, at der er tale om en lidelse uden relevans til den erhvervsmæssige eksposition?

Der henvises til besvarelsen af spørgsmål 2 og 5."

Retslægerådet afgav den 7. april 2016 – ligeledes til brug for den sag, hvor Retten i Aalborg afsagde sin dom af 30. juni 2016 – følgende supplerende erklæring:

"Spørgsmål A:

Retslægerådet har tidligere besvaret spørgsmål (spørgsmål 2) om, hvorvidt As astmalidelse kunne være forårsaget af arbejdsmæssige påvirkninger under arbejdet hos B A/S under forudsætning af, at eksponeringen har været som anført i nærmere anførte rapporter som B A/S har ladet udarbejde.

Det fremgår af sagsakterne fra Arbejdstilsynet (bilag 11, side 75 sammenholdt med side 80), at der i de pågældende rapporter ikke var målt for oligomer og præpolymer som luftforurening, samt at Arbejdstilsynet vurderede (bilag 11, side 100), at den i hallen etablerede ventilation kan fjerne spredte forureninger i hallen og kan medvirke til udluftning af hallen efter sprøjtepåføringer, men at der kunne være risiko for udsættelse for aerosoler med ureagerede isocyanatgrupper i hallen i op til 5 timer efter afslutning af opsprøjtning af støbeformene.

Der er mellem parterne uenighed om, hvor lang tid der gik fra afslutningen af opsprøjtningen, og til A og hans kollegaer blev sat til at udføre arbejde i hallerne.

B gør gældende, at der altid gik mindst 2 timer.

A gør gældende, at det ikke var usædvanligt, at han blev sat til at udføre arbejde i hallerne kort tid efter (og altså mindre end 2 timer efter) afslutningen af opsprøjtningen.

Skønner Retslægerådet på baggrund af sagsakterne fra Arbejdstilsynet og ud fra Bs oplysninger om, hvor længe der gik fra afslutningen af opstrøjtningen til A blev sat til, at udføre arbejde i hallerne, at As astmalidelse - helt eller delvist - er forårsaget og/eller forværret af arbejdsmæssige påvirkninger hos B.

Under forudsætning af, at der som anført i spørgsmålet kan være risiko for udsættelse af aerosoler med ureageret isocyanat grupper op til 5 timer efter afslutning af opsprøjtning af støbeformene, og at arbejdet er påbegyndt mindst 2 timer efter sprøjtningens ophør, er det muligt, at denne eksponering kan have udløst eller forværret sagsøgers astmalidelse, men det forudsætter, at eksponeringens intensitet og varighed har været tilstrækkelig, hvilket der ikke foreligger oplysninger om.

Spørgsmål B:

Skønner Retslægerådet på baggrund af sagsakterne fra Arbejdstilsynet og ud fra As oplysninger om, hvor længe der gik fra afslutningen af opsprøjtningen til A blev sat til, at udføre arbejde i hallerne, at As astmalidelse – helt eller delvist – er forårsaget og/eller forværret af arbejdsmæssige påvirkninger hos B.

Såfremt sagsøger udførte arbejdet i hallerne mindre end 2 timer efter opsprøjtningen af støbeformene var afsluttet, vil det alt andet lige øge risikoen for udløsning eller forværring af astmalidelse, idet den udsættelse for isocyanater og andre stærkt irritative kemiske substanser, der emitteres ved sprøjtestrøbning, aftager med tiden efter støbningens ophør. Der foreligger ikke oplysninger, der viser, om der rent faktisk har været en tilstrækkelig eksponering for disse substanser mindre end 2 timer efter støbningens ophør.

Spørgsmål C:

Det fremgår af e-mail af 23. februar 2010 (bilag 16) at en af Bs ingeniører, N, på daværende tidspunkt blev opmærksom på, at formene blev bearbejdet (slibning, boring, m.v.) inden den anvendte formstøbeepoxy var fuldt hærdet, og at det medførte, at der var stor sandsynlighed for fri epoxy i støvet.

Idet Retslægerådet bedes lægge til grund, at A jævnligt udførte arbejde med bearbejdning af formene (slibning, boring, m.v.) som anført, bedes Retslægerådet oplyse, om denne oplysning giver anledning til en ændret besvarelse af spørgsmål A og spørgsmål B.

Såfremt der foretages bearbejdning i form af slibning og boring på ikke fuldt hærdet støbe epoxy, vil det øge sandsynligheden for, at der forekommer udsættelse for irritative og reaktive kemiske reagenser, som kan udløse eller forværre forudbestående astma.

Spørgsmål D:

A oplyser, at der efter opsprøjtningen skulle udføres svejseopgaver på formene, sådan at det anvendte skum i den forbindelse blev genopvarmet.

Såfremt det lægges til grund, at genopvarmningen af skummet udløste isocyanater, og at A og hans kolleger ikke anvendte åndedrætsværn i forbindelse med svejseopgaverne bedes Retslægerådet oplyse, om disse oplysninger giver anledning til en ændret besvarelse af spørgsmål A og spørgsmål B.

Såfremt der ved opvarmning af polyurethanskum frigives uhærdede præpolymere isocyanat forbindelser, vil det alt andet lige øge risikoen for, at en astmalidelse udløses eller forværres."

Det fremgår af Retten i Aalborgs dom af 30. juni 2016, at As astmasymptomer debuterede i 2010. Det fremgår endvidere af denne dom, at astmasymptomerne for de to personer, som havde stævnet B sammen med A, ligeledes debuterede i 2010.

Følgende fremgår af præmisserne i Retten i Aalborgs dom af 30. juni 2016 om Bs ansvarsgrundlag:

"De ansatte, A, C og B, har siden 2004, 2005 og 2008 været ansat i B' afdeling for formbyg, hvor de som forberedelse til støbeprocessen foretog omhældning af to komponenter, resin og hærder. Efter arbejdspladsbrugsanvisningen for hærderen skal der under omhældning uden tilstrækkelig ventilation anvendes åndedrætsværn. Det fremgår af F A/S' rapport af 12. september 2012 indhentet på foranledning af B og Gs forklaring, at omhældningen fandt sted på et særligt sted med udsugning. Det fremgår videre af rapporten, at der ikke er konstateret eksponeringsniveauer på over 10 % af grænseværdierne. A har forklaret, at udsugningen blev etableret i 2010 – først som en midlertidig løsning. H har forklaret, at der ikke i begyndelsen var etableret udsugning. Sammenholdt med Os mail af 18. oktober 2010 lægger retten herefter til grund, at der først efter dette tidspunkt, og inden

F A/S' målinger blev foretaget den 13. august 2012, blev etableret tilstrækkelig udsugning ved omhældningsstedet.

Under opbygning af formskallerne udførte de ansatte håndlaminering med epoxy. F A/S har den 18. marts 2010 og den 22. marts 2010 på vegne af B foretaget målinger af dampe under udførelse af håndlaminering. Målingerne er i følge rapporten iværksat, da de ansatte oplevede gener under arbejdet. Efter de af A, B, C, N og G afgivne forklaringer kunne epoxyen under hærkning udvikle røg, der efter Ns forklaring kunne være farlig at indånde. F A/S konkluderer, at det ikke umiddelbart skulle være nødvendigt med åndedrætsværn under arbejdet, og anfører at der kan forekomme gener som følge af sprøjt og stænk, at der er plads til forbedringer, og at B skal undgå, at medarbejderne kommer i så intens nærkontakt med materialerne, som tilfældet er. F A/S har ikke foretaget målinger af røgudviklingen under hærkning. Efter de afgivne forklaringer lægger retten til grund, at arbejdet med håndlaminering blev udført på et stillads med begrænset plads og dermed med risiko for sprøjt, stænk og afsmitning med epoxy på andre ansattes dragter, og at de ansatte under udførelsen af arbejdet fik epoxy på egne dragter.

A har forklaret, at de ansatte først benyttede en hvid dragt, hvor epoxyen kunne trænge igennem og ind på hans arbejdstøj. B har forklaret, at de hvide dragter efter ca. en halvtimes arbejde var fyldt med epoxy ved maveregionen. P har forklaret, at epoxyen kunne trænge ind på hans arbejdstøj – særligt ved knæ og albuer. C har forklaret, at medarbejderne i slutningen af 2009 og begyndelsen af 2010 klagede over en kort gennemtrængningstid ved den hvide dragt, der herefter blev udskiftet. René Hansen har forklaret, at medarbejderne hen mod slutningen af hans ansættelse i 2011 fik andre dragter end den hvide. Retten lægger herefter til grund, at de hvide dragter, der blev anvendt i tiden frem til 2010, ikke udgjorde et tilstrækkeligt værn mod gennemtrængning af epoxy til den ansattes arbejdstøj.

Værkfører G har forklaret, at de ansatte i forbindelse med pauser skiftede dragt, og at der var mulighed for uden for pauserne at skifte dragt, uden at der var specifikke regler herfor. G har videre forklaret, at det var op til den enkelte ansatte at vurdere, om han skulle skifte dragt, og at han kunne påtale det, hvis en ansat "væltede" eller "sjaskede rundt" i epoxy. Retten lægger herefter til grund, at der ikke har været ført et tilstrækkeligt effektivt tilsyn til at imødegå de ansattes risiko for direkte kontakt med epoxy og epoxydampe, ligesom B ikke har foretaget målinger af de ansattes mulige påvirkning af farlige epoxydampe under hærkning, jf. arbejdsmiljølovens § 39, jf. § 38, jf. bekendtgørelse om arbejde med stoffer og materialer § 6 og § 16. Det forhold, at epoxyspandene ved røgudvikling blev båret udenfor hallen, ændrer ikke på rettens vurdering heraf.

De ansatte bearbejdede herefter formskallerne ved slibning og boring af et stort antal huller i formen. Efter Ns mail af 23. februar 2010, der er fremlagt med replikken den 3. april 2013, lægger retten til grund, at slibning og boring fandt sted, inden formen var fuldt udhærdet, og at der efter Ns opfattelse med stor sandsynlighed ville være fri epoxy i det genererede støv, hvorfor hun overfor H og G indskærpede brugen af værnemidler under slibning og boring. Retten lægger herefter til grund, at B – uanset at boring efter Ps forklaring fandt sted fra 2006 og frem – først efter februar måned 2010 iværksatte tiltag for at sikre, at slibning og boring på de uhærdede forme fandt sted uden risiko for, at medarbejderne blev udsat for epoxy-støv, og at B ikke i periode frem til 2010 foretog undersøgelser eller målinger af eventuelle sundhedsskadelige påvirkninger ved slibning og boring på de uhærdede forme, jf. arbejdsmiljølovens § 39, jf. § 38, jf. bekendtgørelse om arbejde med stoffer og materialer § 6 og § 16.

I A/S udførte herefter isolering af formene med skum indeholdende isocyanat. Udførelsen af dette arbejde krævede en dispensation fra Arbejdstilsynet, jf. bekendtgørelse om arbejde med stoffer og materialer § 3, jf. bilag III, punkt 4.1, jf. § 24. B ansøgte herom den 11. januar 2011. Det forhold, at B' sikkerhedsorganisation efter Ns forklaring ikke var bekendt med, at underentreprenørens skumningsproces krævede en dispensation, kan ikke tillægges betydning. Retten lægger efter Ns forklaring til grund, at B ikke forud for overgangen til anvendelse af isoleringsskum i 2004 eller i øvrigt forud for 2010 foretog undersøgelser eller målinger af eventuelle sundhedsskadelige påvirkninger ved ophold i hallen i forlængelse af underentreprenørens afslutning af skumningsprocessen.

Af F A/S' rapport af 29. marts 2010 fremgår, at medarbejderne oplyste om, at der kunne hænge en tåge under loftet i hallen efter skumning. Værkfører G har forklaret, at det afgørende kriterium for at gå ind i hallen, efter at I A/S havde udført isoleringsarbejdet, var lugten i hallen og hans og de ansattes sunde fornuft. G har videre forklaret, at han ikke dengang vidste eller fra B' ledelse var oplyst om, hvad skummet indeholdt, herunder at de ansatte kunne påvirkes af sekundær udsættelse af isocyanater ved ophold i hallen. Efter Os mail af 18. oktober 2010 og Gs forklaring sammenholdt med de ansattes forklaringer om, at der kunne hænge en tåge i hallen efter skumning, og at udluftning skete ved åbning af porte og døre, lægger retten herefter til grund, at B ikke har sikret sig mod, at de ansatte opholdt sig i hallen uden risiko for sekundær udsættelse for isocyanater, jf. arbejdsmiljølovens § 39, jf. § 38, jf. bekendtgørelse om arbejde med stoffer og materialer § 3, § 6 og § 24, jf. bilag III, punkt 4.1., jf. At-vejledning C.0.2 om sekundær udsættelse for isocyanater og At-vejledning C.0.7 Epoxyharpikser og

isocyanater samt bekendtgørelse om sikkerhedsskiltning § 4, stk. 2, nr. 1 jf. § 3.

Det forhold, at værkføreren lod de ansatte vente i kantinen, indtil tågen forsvandt, at F A/S på foranledning af B i marts 2010 foretog målinger i hallen, der ikke kunne konstatere isocyanater, og at B efter de afgivne forklaringer i løbet af 2010 opsatte et adgang forbudt skilt med en tidsangivelse på 2 timer, der ikke opfyldt kravene til sikkerhedsskiltning, samt indførte en udluftningsprocedure, ændrer ikke herpå. Retten har herved lagt vægt på, at Arbejdstilsynet den 11. oktober 2011 meddelte dispensation med vilkår om mekanisk ventilation samt advarselskiltning og påbud om brug af luftforsynet åndedrætsværn og overtræksdragt i hallen i 5 timer efter endt skumning.

De ansatte foretog herefter enten svejsarbejde på formen eller – som C – befandt sig i hallen, hvor andre foretog svejsarbejde på formen. Af referatet fra Miljø- og arbejdsmiljøudvalgets møde den 28. november 2013 fremgår, at B ville foretage en risikovurdering af svejsernes arbejde, og at den allerede gældende regel om at bære friskluftmasker, og om at der ikke måtte komme svejsegeløder på skummet, skulle overholdes. A har forklaret, at der var røgudvikling under svejsarbejdet, at der i 2006/2007 blev monteret udsugning, at medarbejderne først anvendte en svejsehjelm og siden en turbomaske, samt at der nogle gange gik i ild i skummet, der under svejsningen blev opvarmet. C har forklaret, at turbomasken blev stillet til rådighed fra 2009. P har forklaret, at medarbejderne frem til 2010/2011 ikke var oplyst om, at røgudviklingen kunne frigive isocyanater. G har forklaret, at han ikke var informeret om en sikkerhedsrisiko ved opvarmning af skummet. Efter det oplyste er der ikke foretaget målinger af luftens indhold af isocyanater under svejsning. Retten lægger herefter til grund, at B ikke forud for 2013 har foretaget undersøgelser eller målinger af de sundhedsskadelige påvirkninger ved, at skummet blev opvarmet til mere end 150 °C under svejsning, og at B ikke har sikret medarbejderne tilstrækkelig instruktion med henblik på at udføre svejsarbejdet sikkerheds- og sundhedsmæssigt forsvarligt og først fra 2009 har stillet værnemidler til rådighed for de, der foretog svejsarbejdet, jf. arbejdsmiljølovens § 39, jf. § 38, jf. bekendtgørelse om arbejde med stoffer og materialer § 3 og § 6, jf. bilag III, jf. At-vejledning C.0.2 om sekundær udsættelse for isocyanater og At-vejledning C.0.7 Epoxyharpikser og isocyanater.

A, B og C har herefter godtgjort, at B har handlet ansvarspådragende ved, at arbejdet med opbygning af forme med anvendelse af materialer indeholdende de sundhedsskadelige stoffer, epoxy og isocyanat, ikke har været planlagt, tilrettelagt og udført sikkerhedsmæssigt fuldt forsvarligt, idet hallen ikke var indrettet sikkerhedsmæssigt fuldt forsvarligt, og idet der ikke

blev ført et tilstrækkeligt effektivt tilsyn med arbejdet, som ikke blev udført efter instruktion om de faremomenter, der var forbundet med arbejdets udførelse, jf. arbejdsmiljølovens § 38, § 42, § 16 og § 17, stk. 2.”

Om årsagsforbindelsen fremgår følgende af præmisserne i Retten i Aalborgs dom af 30. juni 2016 vedrørende A:

”A, hvis astmasymptomer debuterede i januar 2010, er efter Retslægerådets besvarelse af spørgsmål 1 diagnosticeret med astma. På baggrund af Retslægerådets besvarelse af spørgsmål 2, hvor Retslægerådet anser isocyanat/arbejdsbetinget udløst astma for mindre sandsynligt, sammenholdt med Retslægerådets besvarelse af spørgsmålene A-D hvorefter slibning og boring i ikke fuldt hærdet epoxy vil øge sandsynligheden for udsættelse for irritative og reaktive kemiske reagenser, og hvorefter opvarmning af skum med frigivelse af isocyanat vil øge risikoen for, at en astmalidelse udløses, har A sandsynliggjort den fornødne årsagssammenhæng mellem arbejdet med sundhedsskadelige stoffer hos B og astmalidelsen.”

Retten i Aalborg fandt ligeledes, at der forelå årsagsforbindelse mellem Bs ansvarspådragende forhold og astmalidelsen hos de to personer, der havde støvnet B sammen med A.

Af domskonklusionen i Retten i Aalborgs dom af 30. juni 2016 fremgår vedrørende A, at B skulle betale ham 251.842,03 kr. med tillæg af procesrente af 48.005,28 kr. fra den 26. april 2012 og af 203.836,75 kr. fra den 19. juli 2012.

Ankestyrelsen traf – som anført i den indankede dom – den 18. april 2017 afgørelse om, at As astma ikke er en erhvervssygdom. Af den udtalelse, som lægekonsulenten afgav til brug for Ankestyrelsen, fremgår:

”Sikrede har med en vis sandsynlighed asthma. Det fremgår af de lægelige akter, at der er påvist allergi overfor husstøvmider, men der er ikke allergi overfor faktorer i arbejdsmiljøet, således heller ikke over for isocyanat, som han har været udsat for.

Lidelsen er nævnt i erhvervssygdomsfortegnelsen pkt. E 8.

Jeg finder ikke tilstrækkeligt dokumentation for, at det er faktorer i arbejdsmiljøet, der har udløst asthmaen. Den væsentligste begrundelse herfor er, at der foreligger en peakflow-måling medens sikrede har været på arbejde, og der er ikke ændringer i lungefunktionen.

Der er ikke nogen ny lægevidenskabelig dokumentation på området.

Ud fra en konkret sandsynlighedsvurdering har arbejdet ikke medført en særlig risiko for udvikling af asthma.

..."

Af Ankestyrelsens afgørelse fremgår bl.a.:

"Vi lægger vægt på, at du ikke er påvist allergisk over for faktorer i arbejdsmiljøet.

Priktest har vist privat allergi over for husstøvmider, birk og græs. Du er testet for allergi overfor isocyanater. Du har dog ikke tegn på specifik IgE-relateret isocyanatallergi af nogen art. Du er ligeledes testet med standard-lappeprøver, der alle var negative, også for epoxy.

Vi lægger også vægt på, at peakflow-målinger foretaget over 1 1/2 måned har været stabile. De har ikke vist respiratoriske påvirkninger på arbejdspladsen og der har således ikke været tegn på forværring af målte lungefunktionsværdier i forbindelse med ophold på dit arbejde.

Vi er dog opmærksomme på, at du var i behandling for din astma på tidspunktet for målingerne, hvilket kan have påvirket resultatet. Dette ændrer dog ikke ved vores vurdering af, at der ikke er tilstrækkelig dokumentation for, at du har anfald på arbejdet samtidig med bedring i fri- og ferieperioder.

Vi lægger herudover vægt på, at Retslægerådet i sin udtalelse af 29. juli 2014 har vurderet, at udsættelsen for isocyanater kan have været tilstrækkelig til at være årsag til din astmasygdom, og at det ikke kan udelukkes, at du har pådraget en isocyanat/arbejdsbetinget astma, men at det anses for mindre sandsynligt.

Vi er opmærksomme på, at Retten i Aalborg afsagde dom den 30. juni 2016, hvor Retten på baggrund af samme udtalelse fra Retslægerådet og supplerende udtalelse af 7. april 2016 vurderede, at du havde sandsynliggjort den fornødne årsagssammenhæng mellem arbejdet hos B og din astmalidelse.

Vi bemærker hertil, at dommen ikke er afsagt efter lov om arbejdsskadesikring, men var et spørgsmål om, hvorvidt B havde handlet ansvarspådragende efter arbejdsmiljølovgivningen og om der som følge heraf var grundlag for at tilkende dig erstatning."

Forklaringer

A har afgivet supplerende forklaring. C har endvidere afgivet forklaring.

A har forklaret, at der i formbygafdelingen hos B var en fast stab på 15-18 mennesker. B tog ekstra bemanning ind, hvis det som følge af ordretilgangen var nødvendigt. Han har kendskab til otte ansatte, inklusive ham selv, der blev syge med astma og epoxyallergi. Han har stadig astma og tager en del medicin samt indsprøjtninger en gang om måneden. Han har også fortsat et skånebehov.

De psykiske vanskeligheder, som er omtalt i aftalen af 10. maj 2012 om jobplan, hang sammen med hans astmadiagnose. Han var berørt af, at han ikke længere kunne bruge de erfaringer, som han havde fra sit tidligere arbejdsliv. Der var ikke andre forhold, som belastede ham psykisk.

Han gik på efterløn i 2019 og er fortsat på efterløn.

C har forklaret, at han kan vedstå den forklaring, som han afgav under den sag, hvor Retten i Aalborg afsagde dom den 30. juni 2016.

Der var ansat 15-18 personer i Bs formbygafdeling. Han var arbejds- og miljørepræsentant fra 2009.

Der var i alt otte ansatte i formbygafdelingen, inklusive ham selv, som blev syge. Ud over de tre, som fik erstatning ved dommen af 30. juni 2016, blev de ansatte ved navn Q, E, P, R1 og R2 syge. Q, der er hans hustru, fik astma anerkendt som en arbejdsskade. En af de to, der hedder R, fik ligeledes astma anerkendt som arbejdsskade, og E fik astma og eksem anerkendt som arbejdsskade. De to øvrige har ligeledes fået astma.

I A/S foretog skumningerne om natten. Der blev skummet med ældre og slidt udstyr. Slangerne og sprøjtepistolerne var slidte, og der var tit problemer med udstyret. Det skete, at der efter I A/S' skumninger var materiale, som ikke var blevet til skum, når han og de øvrige ansatte ankom om morgenen. Han talte med sikkerhedsafdelingen om dette og viste dem det flydende materiale, der lå på formen. Han fik at vide, at han skulle sætte det ud i skabet i gården, og at de ikke skulle være bekymrede, idet materialet ikke var farligt.

Anbringender

Parterne har i det væsentlige gentaget deres anbringender for byretten.

A har supplerende anført, at grovheden af den udviste culpa skal tillægges betydning ved vurderingen af, om der foreligger årsagsforbindelse. Herudover skal det ved bevisvurderingen tillægges betydning, at B i strid med § 16 i dagældende bekendtgørelse om arbejde med stoffer og materialer ikke har foretaget målinger af, hvilke farlige stoffer og materialer han blev udsat for under sine arbejdsprocesser. B har alene – efter at medarbejderne var blevet syge –

foretaget målinger for visse af de beskrevne arbejdsprocesser, men ikke under forhold svarende til dem, som han arbejdede under fra 2004 til 2010. Den bevisnød, som han befinder sig i, skyldes dermed Bs forhold, hvilket ikke skal komme ham til skade.

B har heroverfor anført, at der ikke er grundlag for at fravige det klare udgangspunkt om, at skadelidte har bevisbyrden for årsagsforbindelsen. Det anførte om, at der ikke er udført de nødvendige målinger, ændrer ikke herpå, idet de målinger, som rent faktisk blev udført, viste, at grænseværdierne var overholdt. Selv hvis det måtte lægges til grund, at bevisbyrden for årsforbindelse skal lempes eller endda vendes, er der som følge af Ankestyrelsens afgørelse af 18. april 2017 og Retslægerådets udtalelser ikke grundlag for at statuere årsagsforbindelse.

Landsrettens begrundelse og resultat

Sagens baggrund

A begyndte i 2004 at arbejde i formbygafdelingen hos B. Dette arbejde indebar, at han blev udsat for stofferne epoxy og isocyanat. I 2010 debuterede hans astmasymptomer, og han blev efterfølgende diagnosticeret med astma. Andre medarbejdere hos Bs formbygafdeling fik ligeledes astma i samme periode.

Ved Retten i Aalborgs upåankede dom af 30. juni 2016 blev B dømt til at betale erstatning til A for tabt arbejdsfortjeneste fra den 31. maj 2010 til den 6. marts 2012 og godtgørelse for svie og smerte i samme periode. B blev ligeledes dømt til at betale erstatning for tabt arbejdsfortjeneste og godtgørelse for svie og smerte til to øvrige medarbejdere hos B. Det blev ved Retten i Aalborgs dom bl.a. lagt til grund, at B havde handlet ansvarspådragende, og at der var årsagsforbindelse mellem den ansvarspådragende adfærd og As astmalidelse.

Under denne sag, der omhandler krav på erstatning for tabt arbejdsfortjeneste i den efterfølgende periode samt godtgørelse for varigt men og erstatning for erhvervsevnetab, er det ubestridt, at B har handlet ansvarspådragende over for A.

Spørgsmålet om retskraft

Forud for Retten i Aalborgs dom fra 2016, der for så vidt angår A vedrørte 251.842,03 kr., havde B og A indgået en udstykningsaftale om, at Retten i Aalborg alene skulle "tage stilling til de hidtidigt af sagsøgerne opgjorte krav, og at sagsøgerne ikke skal være afskåret fra, at rejse yderligere krav efter sagerne er afgjort". Der blev under sagen for Retten i Aalborg ikke nedlagt en påstand om, at B skulle anerkende at være ansvarlig for As astmalidelse.

Under de anførte omstændigheder finder landsretten, at B ikke efter reglerne om retskraft er afskåret fra at bestride, at der foreligger årsagsforbindelse vedrørende det krav på cirka 3 mio. kr., som A har rejst under denne sag, jf. herved også UfR 1976.170 H. Det ændrer ikke herpå, at Retten i Aalborg i sine præmisser anvendte den formulering, at der er "årsagssammenhæng mellem arbejdet med sundhedsskadelige stoffer hos B og astmalidelsen".

Landsretten bemærker, at dette resultat efter landsrettens vurdering ikke kan antages at være i strid med EMRK artikel 6, stk. 1, og Den Europæiske Menneskerettighedsdomstols praksis om pligten til at lægge endelige afgørelser til grund som bindende (princippet om "res judicata"), hvilket heller ikke er gjort gældende under sagen.

Betydningen af Bs pressemeddelelse af 14. juli 2016

Bs pressemeddelelse af 14. juli 2016 kan efter sit indhold og den sammenhæng, hvori den er udsendt, ikke forstås som udtryk for andet og mere end, at B havde valgt ikke at anke Retten i Aalborgs dom af 30. juni 2016.

Pressemeddelelsen kan derfor ikke anses som en bindende proceserklæring om ikke at ville bestride årsagsforbindelsen ved eventuelle yderligere krav.

Spørgsmålet om årsagsforbindelse

Dommerne Henrik Estrup og Rasmus Lindhardt Jensen udtaler:

Ankestyrelsen har i sin afgørelse af 18. april 2017 fastslået, at As astmalidelse ikke er en erhvervssygdom efter arbejdsskadesikringsloven. Af udtalelsen fra Ankestyrelsens lægekonsulent fremgår bl.a., at der ikke hos A er påvist allergi over for faktorer i arbejdsmiljøet, herunder isocyanat, som han har været udsat for.

Retslægerådet har i overensstemmelse hermed som svar på spørgsmål 6 udtalt, at der kun er påvist allergi over for faktorer, der ikke kan henføres til arbejdsmiljøet.

Endvidere har Retslægerådet som svar på spørgsmål 2 udtalt, at det ikke kan udelukkes, at A har isocyanat/arbejdsbetinget udløst astma, selvom det anses for mindre sandsynligt. Som svar på spørgsmål E har Retslægerådet udtalt, at det ikke kan afvises, men heller ikke bekræftes med en sandsynlighed på mere end 50 %, at As astma er arbejdsbetinget.

På baggrund af disse udtalelser – og uanset om der måtte være grundlag for at lempe As bevisbyrde eller ligefrem vende bevisbyrden – finder vi, at det ikke kan lægges til grund, at der er årsagsforbindelse mellem Bs ansvarspådragende adfærd og As astmalidelse.

Vi stemmer derfor for at stadfæste dommen.

Dommer Thomas Raaberg-Møller udtaler:

Det fremgår af Retslægerådets erklæringer, at det ikke kan afvises, at As astmalidelse er arbejdsbetinget. Herudover fremgår det af Retslægerådets svar på spørgsmål A-D i erklæringen af 7. april 2016, at de arbejdsprocesser, der er beskrevet i spørgsmålene, kan have øget risikoen for udløsning eller forværring af forudbestående astma.

Ved vurderingen af, om der er godtgjort en årsagsforbindelse mellem Bs ansvarspådragende adfærd og As astmalidelse, må graden og karakteren af den culpa, som B har udvist, tillægges betydning. Jeg bemærker i den forbindelse, at Bs culpa må betegnes som grov og har indebåret overtrædelse af en række forskrifter af betydning for medarbejdernes sikkerhed ved arbejdet med farlige stoffer og materialer.

Herudover må det ved bevisvurderingen tillægges betydning, at der som følge af forhold hos B mangler oplysninger om den påvirkning, som A blev udsat for. Det fremgår således af sagens oplysninger – og er også fastslået i Retten i Aalborgs dom af 30. juni 2016 – at B har tilsidesat § 16 i dagældende bekendtgørelse nr. 292 af 26. april 2001 om arbejde med stoffer og materialer, hvorefter arbejdsgiveren regelmæssigt, og når der sker ændringer i forholdene, som kan indebære risiko for de ansattes påvirkning fra farlige stoffer og materialer, skal foretage målinger, især når det skønnes nødvendigt for overholdelse af grænseværdierne.

Ved bevisvurderingen må der desuden lægges vægt på den tidsmæssigt nære sammenhæng mellem debuten for As astmalidelse og debuten for de astmalidelser, som andre medarbejdere hos B, der var beskæftiget med det samme arbejde, har udviklet.

På denne baggrund og efter en samlet vurdering finder jeg det godtgjort, at der er årsagsforbindelse mellem Bs ansvarspådragende adfærd og As astmalidelse. Det ændrer efter min opfattelse ikke herpå, at arbejdsbetinget astma ifølge Retslægerådets svar på spørgsmål 2 må anses for mindre sandsynlig, og at Ankestyrelsen i sin afgørelse af 18. april 2017 har fastslået, at As astmalidelse ikke er en erhvervssygdom omfattet af arbejdsskadesikringsloven.

Arbejdsmarkedets Erhvervssikring har i sin udtalelse af 13. januar 2020 udtalt, at As varige mén udgør 10 procent, og at hans erhvervsevnetab udgør 30 procent, såfremt der ikke skal tages stilling til spørgsmålet om årsagssammenhæng. Jeg finder ikke grundlag for at tilsidesætte denne vurdering.

Herefter, og da den beløbsmæssige opgørelse ikke er bestridt, stemmer jeg for at tage påstandene fra Fagligt Fælles Forbund til følge.

Der træffes afgørelse efter stemmeflertallet, og landsretten stadfæster derfor byrettens dom.

Sagsomkostninger

Efter sagens udfald skal Fagligt Fælles Forbund som mandatar for A i sagsomkostninger for landsretten betale 120.000 kr. til B A/S. Beløbet vedrører udgifter til advokatbistand ekskl. moms. Ud over sagens værdi er der ved fastsættelsen af beløbet taget hensyn til sagens omfang og forløb.

THI KENDES FOR RET:

Byrettens dom stadfæstes.

I sagsomkostninger for landsretten skal Fagligt Fælles Forbund som mandatar for A til B A/S inden 14 dage betale 120.000 kr. Beløbet forrentes efter rentelovens § 8 a.

RETTEEN I AALBORG DOM

afsagt den 16. marts 2022

Sag BS-13918/2018-ALB

3F Fagligt Fælles Forbund
som mandatar for

A
(advokat Christian Riewe)

mod

B A/S
(advokat Søren Vagner Nielsen)

Denne afgørelse er truffet af dommer Lene Holm Trøst.

Sagens baggrund og parternes påstande

Det blev ved rettens dom af 30. juni 2016 fundet, at sagsøgeren, A – og to af hans tidligere kolleger – havde godtgjort, at B A/S, herefter B, havde handlet ansvarspådragende ved, at arbejdet med opbygning af forme til vindmølleproduktion med anvendelse af materialer indeholdende de sundhedsskadelige stoffer, epoxy og isocyanat, ikke havde været planlagt, tilrettelagt og udført sikkerhedsmæssigt fuldt forsvarligt. Hallen, hvor arbejdet fandt sted, var således ikke indrettet sikkerhedsmæssigt fuldt forsvarligt, og der blev ikke ført et tilstrækkeligt effektivt tilsyn med arbejdet, som ikke blev udført efter instruktion om de faremomenter, der var forbundet med arbejdets udførelse, jf. arbejdsmiljølovens § 38, § 42, § 16 og § 17, stk. 2. Det blev endvidere fundet, at A havde sandsynliggjort den fornødne årsagssammenhæng mellem arbejdet

med sundhedsskadelige stoffer hos B og hans astmalidelse, hvorfor han fik medhold i sin påstand om, at B skulle betale godtgørelse for svie og smerte, erstatning for positive udgifter samt for tabt arbejdsfortjeneste for perioden 31. maj 2010 til 6. marts 2012.

Nærværende sag, der er anlagt den 23. april 2018, angår, om A er berettiget til at modtage yderligere erstatning for tabt arbejdsfortjeneste og erhvervsevnetab samt godtgørelse for varigt men. B har ikke bestridt ansvarsgrundlaget, hvorimod årsagssammenhængen er bestridt. I det omfang retten måtte finde, at der foreligger den fornødne årsagssammenhæng, har B ikke villet bestride det endeligt opgjorte krav størrelsesmæssigt.

Sagsøgeren, A, har efter sin endelige påstand påstået, at sagsøgte, B A/S, til ham skal betale 3.038.734,43 kr. med procesrente af 893.091,64 kr. fra den 23. april 2018, af 513.106,45 kr. fra 12. april 2019, af 1.305.635,93 kr. fra 20. februar 2020, af 316.300,54 kr. fra 26. marts 2020 og af 10.599,88 kr. fra den 20. december 2021.

Sagsøgte, B A/S, har påstået frifindelse, subsidiært betaling af et af retten fastsat mindre beløb med procesrente i overensstemmelse med sagsøgerens rentepåstand.

---0---

A havde oprindeligt opgjort sin påstand således:

Godtgørelse for varigt men, jf. bilag 17	78.948,00	kr.
Erstatning for tab af erhvervsevne, jf. bilag 16	1.226.687,93	kr.
Erstatning for tabt arbejdsfortjeneste 07-03-12 til 31-12-15, jf. bilag 1	886.369,79	kr.
Erstatning for tabt arbejdsfortjeneste 01-01-16 til 31-12-16, jf. bilag 3	219.878,85	kr.
Erstatning for tabt arbejdsfortjeneste 01-01-17 til 31-12-17, jf. bilag 7	270.477,67	kr.
Erstatning for tabt arbejdsfortjeneste 01-01-18 til 31-12-18, jf. bilag 9	265.447,78	kr.
Erstatning for tabt arbejdsfortjeneste 01-01-19 til 31-12-19, jf. bilag 18	316.300,54	kr.
Erstatning for tabt arbejdsfortjeneste 01-01-20 til 12-01-20, jf. bilag 19	<u>10.599,88</u>	<u>kr.</u>
I alt	3.274.710,43	kr.

med procesrente af 1.106.248,63 kr. fra den 23. april 2018, af 535.925,45 kr. fra 12. april 2019, af 1.305.635,93 kr. fra 20. februar 2020, af 316.300,54 kr. fra 26. marts 2020 og af 10.599,88 kr. fra den 20. december 2021.

Under hovedforhandlingen har sagsøgeren på baggrund af sagsøgtes opgørelse i påstandsdokumentets side 8 anerkendt, at følgende krav vedrørende tabt arbejdsfortjeneste skal nedsættes som anført nedenfor:

- For perioden 7. marts 2012 til 31. december 2015, oprindeligt 886.369,79 kr., skal kravet nedsættes med 193.978 kr.

- For perioden 1. januar 2016 til 31. december 2016, oprindeligt 219.878,85 kr., skal kravet nedsættes med 19.179 kr.
- For perioden 1. januar 2017 til 31. december 2017, oprindeligt 270.477,67 kr., skal kravet nedsættes med 22.819 kr.

Herefter kan sagsøgerens endelige samlede krav opgøres til 3.038.734,43 kr. med renter som anført ovenfor.

Oplysningerne i sagen

Dommen indeholder ikke en fuldstændig sagsfremstilling, jf. retsplejelovens § 218 a.

B udsendte den 14. juli 2016 – efter afsigelsen af den tidligere nævnte dom af 30. juni 2016 – en pressemeddelelse, hvoraf bl.a. fremgår:

”...

B har besluttet at udbetale erstatning til de tre tidligere medarbejdere i overensstemmelse med den dom, som byretten i Aalborg afsagde den 30. juni 2016. Retten gav de tre sagsøgere medhold i påstanden om, at de havde pådraget sig erhvervsbetingede lidelser som følge af forholdene på B fabrikker i Aalborg. Selv om B ikke er enig i alle rettens præmisser, er det blevet besluttet ikke at anke dommen.

Beslutningen om ikke at anke byrettens dom sker af hensyn til de tre tidligere medarbejdere, som i overensstemmelse med beviserne i sagen har fået erhvervsbetingede lidelser.

...”

Arbejdsskadestyrelsen traf den 10. februar 2016 afgørelse om, at As astmalidelse ikke kunne anerkendes som erhvervssygdom efter arbejdsskadesikringsloven. Afgørelsen blev påklaget til Ankestyrelsen, der traf afgørelse af 18. april 2017, hvorefter As astmalidelse ikke blev anerkendt som en erhvervssygdom.

Der er afgivet en vejledende udtalelse af 13. januar 2020 fra Arbejdsmarkedets Erhvervssikring ud fra forudsætningen, at vurderingen skulle foretages uanset årsagssammenhæng. As varige men er på den baggrund vurderet til 10 %, og et erhvervsevnetab til 30 %.

Retslægerådet har til brug for sagen afgivet en supplerende besvarelse af 24. februar 2021. Heraf fremgår:

”...

Spørgsmål A:

Retslægerådet bedes beskrive omfanget af de astmagener, der er beskrevet i de lægelige akter for perioden fra den 7. marts 2012 til den 31. december 2016.

Der har ifølge egen læges journal vedvarende i anførte periode været tidvis udtalte luftvejssymptomer som følge af astmalidelse med forværring ved forsøg på nedtrapning af antiastmatisk medicin.

Spørgsmål B:

Retslægerådet bedes vurdere, om de eventuelle astmagener, der er beskrevet i de lægelige akter for perioden fra den 7. marts 2012 til den 31. december 2016 skyldes arbejdsmæssige påvirkninger under sagsøgerens arbejde hos sagsøgte i perioden fra 2005 til den 8. november 2011.

De vedvarende og tidvist udtalte symptomer på astmalidelse gennem flere år efter ophørt arbejde med mulig, men udokumenteret eksponering for isocyanater, taler hverken for eller imod, at lidelsen er arbejdsbetinget. Isocyanat-betinget astma klinger af efter eksponeringsophør hos nogle, men langt fra alle. Der henvises i øvrigt til Retslægerådets tidligere vurdering af sammenhæng mellem arbejds-eksponering og astmalidelse samt besvarelsen af spørgsmål E.

...

Spørgsmål E:

Retslægerådet har i erklæring af 29. juli 2014 - på det dengang foreliggende grundlag - i besvarelsen af spørgsmål 2 bl.a. anført at det ikke kan udelukkes, at A har isocyanat/arbejdsbetinget udløst astma, selvom det anses for mindre sandsynligt.

Retslægerådet har i erklæring af 7. april 2016 - på det dengang foreliggende grundlag - i besvarelsen af spørgsmål A bl.a. anført, at det under de i spørgsmålet anførte forudsætninger, er muligt at eksponering for aerosoler med ureageret isocyanat grupper kan have udløst eller forværret As astmalidelse, men at det forudsætter, at eksponeringens intensitet og varighed har været tilstrækkelig, hvilket der ikke forelå oplysninger om. I samme erklæring har Retslægerådet i besvarelsen af spørgsmål C bl.a. anført at det såfremt der foretages bearbejdning i form af slibning og boring på ikke fuldt hærdet epoxy, vil det øge sandsynligheden for, at der forekommer udsættelse for iritative og reaktive kemiske reagenser, som kan udløse eller forværre forudbestående astma.

Retten i Aalborg har efterfølgende afsagt dom (bilag 5). Dommen blev ikke anket.

Det fremgår af dommen fra Retten i Aalborg (bilag 5, side 77), at B har handlet ansvarspådragende ved at arbejdet med opbygning af forme med anvendelse af materialer indeholdende de sundhedsskadelige stoffer, epoxy og isocyanat, ikke har været planlagt, tilrettelagt og udført sikkerhedsmæssigt fuldt forsvarligt.

Det fremgår videre (side 74, næstsidste afsnit), at retten har fundet, at bl.a. A i en årrække har foretaget omhældning af resin og hærder uden tilstrækkelig udsugning og uden brug af 3 åndedrætsværn. Af As forklaring (side 39) fremgår bl.a. atomhældningen tog en halv times tid.

Det fremgår videre af dommen (side 74, næstsidste afsnit) at den anvendte epoxy under hærkning kunne udvikle røg, og at denne røg kunne være farlig at indånde, og (side 75, 3. afsnit) at retten har fundet at B ikke har ført et tilstrækkeligt effektivt tilsyn for at imødegå de ansattes risiko for direkte kontakt med epoxy og epoxydampe.

Videre fremgår det (side 75, 4. afsnit) at der først efter februar 2010 blev iværksat tiltag for at sikre, at slibning og boring på uhærdede forme fandt sted uden risiko for, at medarbejderne blev udsat for epoxystøv.

Videre fremgår det (side 76, 3. afsnit) at retten har fundet, at B ikke har sikret sig mod, at de ansatte opholdt sig i hallen uden risiko for sekundær udsættelse for isocyanater.

Endelig fremgår det, at retten har lagt til grund (side 77, 1. afsnit) at B ikke forud for 2013 har foretaget undersøgelser eller målinger af de sundhedsskadelige påvirkninger ved, at skummet blev opvarmet til mere end 150 grader under svejsning, og at B ikke har sikret medarbejderne tilstrækkelig instruktion med henblik på at udføre svejsearbejdet sikkerheds- og sundhedsmæssigt forsvarligt.

Skønner Retslægerådet på det nu foreliggende grundlag - herunder oplysningerne der fremgår af dommen fra Retten i Aalborg (bilag 5) - at As astmalidelse er helt eller delvist forårsaget og/eller forværret af arbejdet hos B?

Retslægerådet bedes i forbindelse med besvarelsen anføre, om det er tillagt betydning og i givet fald hvilken, at i hvert fald tre af As i alt 17 fastansatte arbejdskolleger (E med symptomdebut maj 2010, B med symptomdebut februar 2010, jf. bilag 5, side 30 og C med symptomdebut december 2009, jf. bilag 5, side 35) har fået anerkendt bl.a. astma som arbejdsbetinget lidelse, og at der er et vist tidsmæssigt sammenfald af symptomdebut for de 4 pågældende.

Der foreligger ikke siden den seneste udtalelse fra Retslægerådet nye arbejds-hygiejniske eller arbejdsmedicinske data, som styrker henholdsvis svækker retslægerådets vurdering af årsagssammenhæng:

At det ikke kan afvises, men heller ikke bekræftes med en sandsynlighed på mere end 50%, at sagsøgers astmalidelse er arbejdsbetinget. Denne vurdering er baseret på alle foreliggende oplysninger om sagsøgers konkrete arbejdsforhold og arbejdsopgaver, specifikke eksponering, sygdomsudvikling og en række specialiserede undersøgelser. Der er heller ikke efter retslægerådets vurdering ved den anførte dom vedrørende virksomhedens overtrædelse af arbejdsmiljølovgivningen fremkommet nye oplysninger af værdi for den konkrete vurdering af sagsøgers arbejdsforhold. Det fremgår for eksempel af den arbejdsmedicinske udredning ved Arbejdsmedicinsk klinik i Aalborg, at sagsøger har arbejdet med opblanding af resin og hærder.

At flere arbejdskolleger ifølge det oplyste har fået anerkendt en arbejdsbetinget astmalidelse er ikke afgørende for vurderingen af sagsøgers lidelse, der som anført beror på en konkret vurdering af netop dennes arbejde og sygdom.

..."

Der er herefter afgivet en vejledende udtalelse af 13. december 2021 fra Arbejdsmarkedets Erhvervssikring ud fra forudsætningen, at Retslægerådets besvarelser af 29. juli 2014, 7. april 2016 og 24. februar 2021 skulle lægges til grund ved vurderingen. As varige men er på den baggrund vurderet til mindre end 5 %, og et erhvervsevnetab til mindre end 15 %.

Under sagen er der endvidere fremlagt nogle lægelige akter. Endvidere er der fremlagt journalakter fra Jobcenter Aalborg, hvoraf bl.a. fremgår, at han var i virevalidering fra 2012 som følge af astmalidelsen, men at revalideringen op-hørte planmæssigt den 14. maj 2013, da han var fuldt ud kompenseret i forhold til hans skånebehov på baggrund af to virksomhedsrevalideringer.

Forklaringer

Under sagen har A afgivet forklaring, efter at hans forklaring som gengivet i dommen afsagt den 30. juni 2016 i sag nr. BS 4-2293/2012 m.fl., er blevet læst op. Det fremgår af den nævnte dom:

"...

A har forklaret, at han har arbejdet i formbygafdelingen fra 2004 til 2010. I 2004 var arbejdspladsanvisningerne ikke tilgængelige i en ajourført udgave. Arbejdspladsanvisningerne befandt sig i en mappe i hallen.

Procedurerne blev i 2010 strammet op. Han har deltaget på et epoxysikkerhedskursus af to dages varighed. På kurset blev han ikke oplyst om, at han skulle bruge åndedrætsværn. Han fik oplyst, at han skulle skifte dragt, når der kom epoxy på dragten. På B fik han instruktion i, at han skulle undgå berøring med epoxy, og at han jævnligt skulle skifte handsker og dragt. Hvis han fik epoxy på kroppen, skulle han vaske sig. Der var håndvaske i hallen. Han og kollegerne skiftede dragt, når arbejdsprocessen tillod det, f.eks. ved en pause. Nogle gange skiftede de også dragt udenfor pauserne. De skulle bruge briller og ansigtsskærme for at undgå stænk i ansigtet. Dragterne var lavet af et papirmateriale. Epoxyen blev smurt på formen med en malerrulle, og under den proces kom der epoxy på dragten og på skoene. De havde sko, som de kun anvendte under lamineringen. Epoxyen kunne trænge igennem dragterne, således at arbejdsbukserne, som de havde på under dragten, blev helt stive af epoxy. De klagede over dragterne, og det endte med, at de ikke skulle have dragterne på i alle tilfælde. Der var opbygget et stillads rundt om formen. Der var ikke megen plads stilladset. Det betød, at de kunne blive ramt af stænk. Der skulle lægges 4-5 lag glasfiber med mellemliggende epoxy på formen. Det kunne ikke undgås, at der kom epoxy på dragten. Glasfiberen skulle lægges på kontinuerligt, og det var ikke muligt at skifte dragt undervejs af hensyn til arbejdsflowet. De holdt pauser i løbet af dagen, hvor de skiftede dragt.

Antallet af forme, der skulle bygges, bestemte antallet af ansatte. Der var i perioder op til 30 ansatte med en fast stab på 10-12 ansatte. Han selv, B og C var en del af den faste stab. Under hans ansættelse brugte de forskellige dragter og handsker. Det skyldtes drøftelser om epoxyens gennemtrængningstid. Gummidragterne var alt for tætte, så de svedte meget. I de tætte dragter blev der klippet hul i ryggen, for at de kunne komme af med sveden. De havde almindeligt arbejdstøj af bomuld på under dragten. Han husker, at de i en periode brugte to typer dragter samtidig. En hvid dragt af papirmateriale blev brugt under støbearbejdet. Under lamineringsprocessen brugte de en gummidragt.

Der var ingen udsugning i hallen. Når de rørte spartel sammen, anvendte de en centralstøvsuger til udsugning. Glaspulveret, der blev blandet i, var meget flygtigt. Håndlaminering var en ubehagelig opgave på grund af varmen. Han svedte meget og kunne blive helt svimmel af varmen. Håndlamineringen varede typisk 6-8 timer. Der blev ikke udført håndlaminering hver dag. Der blev måske håndlamineret en uge pr. måned. Resin og hærdere kunne, når den havde stået i spanden i 20-30 minutter, begynde at varme op og afgive røg. Det var ubehageligt. G havde instrueret dem i, at de hurtigst muligt skulle bære spanden udenfor hallen, hvor spanden

skulle stilles i et sikkerhedsskab. Det var nærmere reglen end undtagelsen, at spandene begyndte at afgive røg og måtte bæres udenfor. Han har ikke deltaget i de målinger, som F A/S udførte.

Han foretog omhældning. Resinen blev leveret i 1000 l beholder, og hærderen i 200 l beholdere. Hærderen skulle hældes over i en 1000 l beholder. Under den proces var han i kontakt med materialet. Det var ubehageligt og lugtede som ammoniak. Omhældningen varede typisk en halv times tid. Der blev i 2010 etableret udsugning ved omhældningsstedet. I første omgang var det en midlertidig løsning med en støvsuger, som G og H fik etableret.

De borede og sleb på formen, inden formen var fuldt udhærdet. De brugte en vinkelsliber til at afrette formen. Der dannede sig hurtigt en "kage" af epoxy, da epoxyen ikke var fuldt hærdet. Der skulle monteres bøjler til påsætning af kobberør. På en vinge på 49 meter skulle der for eksempel bores huller for hver 20. cm. Borearbejdet kunne vare flere dage. Der var under borearbejdet røgudvikling fra formen. De udførte arbejdet iført en dragt af papir og slibehandsker. G og H var klar over, at der skulle bores huller i det omfang og på denne måde. I 2010 kom det på tale at montere et telt på formen til at udføre slibning i. I løbet af 2009 og 2010 fik de udleveret masker til erstatning for de tidligere anvendte papirmasker. Støvet fra formen medførte kløe på kroppen.

Isolering af formene fandt sted, når de ansatte ikke arbejdede i hallen. De mødte ind, når I A/S' ansatte pakkede deres grej sammen. Det skete ikke hver gang, men det var ikke usædvanligt. I A/S' ansatte var iført maske, en såkaldt "grisetryne", og hvide dragter. Medarbejderne fra I A/S klagede over, at de havde gammelt udstyr, hvor slangerne f.eks. sprang læk. Han har flere gange oplevet en gullighvid tåge i hallen efter endt isolering. Det lugtede i hallen, når skumningen var afsluttet. En vinterdag blev han og kollegerne enige om, at de ikke ville gå i gang med arbejdet, før tågen var væk. Efter 20-30 minutter fandt de en arbejdsleder, der ikke ville udtale sig om situationen. I mellem tiden var G og H mødt. De blev tilkaldt og sagde, at han og kollegerne skulle gå i gang med arbejdet.

Ovenlysvinduerne og portene kunne ikke åbnes på grund af snevejr. G og H sagde, efter at der var sat noget i klemme i døren, at de skulle gå i gang med arbejdet, hvilket de nægtede. De fik da lov til at gå i kantinen.

Episoden fandt sted på J Vej i 2009 eller 2010. Han mener ikke, at der var en regel om, at vinduer og døre skulle stå åbne, men det gjorde de rent faktisk. Han har flere gange oplevet, at der var en tåge i hallen. Ved en anden episode på K Vej nægtede han og kollegerne at gå ind i hallen. De gik i kantinen og gik senere i gang med arbejdet, efter at skumningen var

afsluttet. Der var en tilbagevendende diskussion om, hvornår en skumning var afsluttet. Det medførte, at der i 2010 blev lavet et skilt med adgang forbudt og oplysning om, hvornår skumningen var afsluttet. Tidsrammen på 2 timer stammede fra F A/S' rapport.

Da han fik konstateret astma, opstod der en diskussion med ledelsen om, hvorvidt der var en dispensation til at arbejde med isocyanat. De ansatte fik i 2010 af H at vide, at der var meddelt dispensation til arbejdet. Fagforeningen forsøgte via aktindsigt at få oplysninger om dispensationen. Det gik for langsomt. De ansatte søgte da selv om aktindsigt. Det viste sig i januar eller februar 2010, at der ikke var meddelt dispensation. Han var den første, der fik helbredsproblemer. Der er i alt 8 medarbejdere, der har haft de samme gener.

De ansatte havde fundet frem til et notat, der udtalte, at porskummet ikke måtte opvarmes til over 150 gr. Han har udført svejsearbejde på formen. Der blev typisk foretaget 80 svejsninger i løbet af en dag. Der blev svejset ca. 10 cm fra skummet. De lagde våde klude på skummet for at minimere risikoen for, at der gik ild i skummet. Der gik nogle gange ild i skummet, som de så måtte slukke med vand fra en flaske. Under svejsningen udviklede skummet røg, ligesom selve svejsningen udviklede røg. Udsugningen bestod af en støvsuger med en ca 55 meter lang slange. Udsugningen var ikke effektiv. Støvsugeren blev monteret i 2006 eller 2007. De første år brugte de en grøn svejsehjelm uden friskluftfilter. De forlangte senere at få turbomasker, hvilket de fik. Han husker ikke hvornår.

..."

A har indledningsvis oplyst, at han kan vedstå sin forklaring, som den er gengivet i dommen. Han har videre forklaret, at han i forbindelse med sit arbejde hos B havde været på kursus i finish af epoxy-emner, men at han ikke via kursus eller på anden vis kendte noget til isocyanater, ligesom han ikke havde fået at vide, at han på sit arbejde ville kunne komme i kontakt isocyanater, eller hvilke forholdsregler der skulle tages herfor. Han kendte ikke til stofferne og havde aldrig haft brug for kendskab hertil tidligere, eller hvordan man skulle være påpasselig med det. Han var stødt på navnet under kurser, men havde aldrig arbejdet med det. Han var ikke bekendt med, at der under genopvarmning af isoleringsskum til 150 grader kunne frigives isocyanater. Han fandt selv ud af det ved at begynde at "grave" i det.

Til dommens side 40, sidste afsnit, (ekstraktens side 473), om de I A/S-ansattes udstyr, sammenholdt med Retslægerådets besvarelse af 29. juli 2014 ad spørgsmål 2 i relation til målingerne i hallerne efter skumning, (ekstraktens side 459), hvoraf fremgår:

”der har ikke ved gentagne målinger kunnet konstateres forekomst af isocyanater i arbejdsluften i sundhedsskadelige koncentrationer. Der har dog været tale om arbejdsprocesser fire gange pr. måned med anvendelse af meget store mængder ... Selv små afvigelser i arbejdsproces og sikkerhedsprocedure kan derfor have medført en betydende eksposition uden for måleperioderne.”

har sagsøgeren forklaret, at der typisk hang en tåge til op under loftet, der kunne være støv, dampe og røg fra den proces, som de ansatte fra I A/S brugte. Det var således I A/S' ansatte, der stod for opskumningen i hallen, mens sagsøgeren og hans kolleger ikke var til stede i hallen. Det var efterfølgende, når sagsøgeren og hans kolleger mødte op i hallen, at der kunne hænge den nævnte tåge i hallen.

I hans øjne var udstyret, som de ansatte fra I A/S havde, ikke fulgt med udviklingen og kravene til det, de lavede. Formene udviklede sig f.eks. i hans ansættelsestid hos B fra at være 30 meter til at være 70 meter. De ansatte fra I A/S klagede over, at deres udstyr indimellem strejkede. Deres håndtag, som de sprøjtede skum ud af, kunne stoppe til, og slangerne springe. Når sagsøgeren og hans kolleger kom til formene efter opskumningen, og der havde været knas med I A/S' apparatur, kunne der godt være uregelmæssigheder i blandingerne. Der kunne således ligge flydende søer af overskydende materiale udenfor formene, som om ikke alt materialet havde reageret. Der var således variationer i skummets konsistens. Noget, som han og hans kolleger også undrede sig over, var, at når de skulle arbejde med epoxy, skulle de normalt have blandingsforholdet mellem komponenterne godkendt. Det skulle de andre tilsyneladende aldrig. Der var ikke den samme kontrol af deres materialer. Måske var det derfor, at der kunne ligge flydende materiale på formene.

Det kom som en overraskelse for ham, at der i hans blodprøver blev fundet antistoffer overfor husstøvmider, birk og græs. Han var da 53 år, og han havde ikke forud for det haft gener eller allergisymptomer, når han kom i kontakt med disse stoffer. Allergisæsonen havde aldrig været noget, der havde generet ham forud for januar 2010, hvor han blev konstateret syg.

Herefter var der et langt forløb indtil dommen fra 2016. Han, B og C stod udenfor deres gamle arbejdsplads i Vestbyen, da de fik domsresultatet at vide. Han var lettet og tænkte, at nu var det slut efter et langt forløb med astma. Han var den første, hvor sygdommen var blevet taget op, og han håbede, at det var slut med en masse undersøgelser, diskussion og mistænkeliggørelse. Han blev bekendt med pressemeddelelsen fra B den 14. juli 2016, (ekstraktens side 514), om at B havde valgt ikke at anke. Det fremgik af den, at han og de to andre havde fået medhold i påstanden om, at de havde pådraget sig erhvervsbetin-

ede lidelser. Det opfattede de som om, at B påtog sig ansvaret for deres astmalidelser. Det var først, da kravene om yderligere tabt arbejdsfortjeneste blev fremsat, at han opdagede, at B ikke ville acceptere det alligevel. Han havde ellers troet, at det kun var et spørgsmål om tid, før sagen kunne afsluttes.

Astmaen har haft den betydning for ham, at han ikke kunne fortsætte med det arbejde, som han havde haft i 15 år pga. de skånehensyn, som skulle indlægges. Hans læge forklarede ham, at han ikke måtte tage arbejde, der krævede beskyttelse og personlige værnemidler. Han er på efterløn i dag, og astmaen er en kronisk lidelse, hvorfor han stadig har de samme skånebehov. Han tager astma-medicin fire gange om dagen og får behandling med Xolair i form af to indsprøjtninger en gang om måneden. Han har altid akutmedicin på sig. Han får indimellem anfald. Det er typisk om natten, at han kan vågne med smerter i brystet og ikke kan få vejret. Indsprøjtningerne blev nødvendige, da han efterhånden ikke kunne tåle den mængde inhalationsmedicin, han var oppe i. Han fik kramper i ben og fødder og fik at vide, at han skulle skære ned til kun at indtage inhalationsmedicin fire gange om dagen.

Parternes synspunkter

Sagsøgeren, A, har i sit påstandsdokument anført:

”...

Det gøres gældende, at Retten i Aalborg i dommen af 30. juni 2016 med bindende virkning for sagens parter har vurderet spørgsmålet om årsagssammenhæng mellem As astmalidelse og arbejdet hos B.

Der er i øvrigt ikke fremkommet nye oplysninger der giver grundlag for, at tilsidesætte denne vurdering.

Det gøres videre gældende, at B med sin tilkendegivelse i pressemeddelelsen (bilag 14) på bindende vis har anerkendt, at As astmalidelse er erhvervsbetinget.

Endelig gøres det gældende, at det – også ved en fornyet gennemgang af sagens konkrete omstændigheder – må lægges til grund, at der er den fornødne årsagssammenhæng.

Der henvises i den forbindelse i det hele til de synspunkter der var gjort gældende under den tidligere sag, herunder bl.a. at den manglende dokumentation for eksponeringen for bl.a. isocyanater og epoxydampe, skal komme B bevismæssigt til skade. Det fremhæves derudover, at det er et almindeligt erstatningsretligt princip, at skadevolder skal tage skadevolderer som skadevolder er.

I henhold til erstatningsansvarslovens § 2, jf. U.2008.1386H og U.2008.

2601H, skal B under de omstændigheder betale erstatning for tabt arbejdsfortjeneste indtil det tidspunkt, hvor der forelå en vejledende udtalelse om størrelsen af As varige erhvervsevnetab, jf. bilag 15.

B skal derudover betale godtgørelse for varigt mén og erstatning for tab af erhvervsevne, jf. bilag 15.

..."

Sagsøgte, B A/S, har i sit påstandsdokument anført:

" ...

3.1 Årsagssammenhæng.

Til støtte for den nedlagte påstand gøres det gældende, at sagsøgeren ikke på det foreliggende grundlag har bevist, at han har været sygemeldt i perioden fra den 7. marts 2012 til den 12. januar 2020, hvorfor han ikke har krav på erstatning for tabet arbejdsfortjeneste.

Det gøres desuden gældende, at der ikke er årsagssammenhæng mellem sagsøgerens eventuelle sygemeldinger i den pågældende periode og sagsøgerens ansættelse hos sagsøgte i perioden frem sygemeldingen den 31. maj 2010.

Det gøres videre gældende, at der ikke er årsagssammenhæng mellem ansættelsen hos sagsøgte og sagsøgerens eventuelle varige lidelser, hvorfor sagsøgeren ikke har krav på godtgørelse for varigt mén eller erhvervsevnetaberstatning efter erstatningsansvarsloven.

3.1.1 Retslægerådets vurdering.

På baggrund af Retslægerådets erklæringer, herunder erklæring af 24. februar 2021, gøres det gældende, at der ikke er årsagssammenhæng mellem sagsøgerens arbejde hos sagsøgte i perioden fra 2005 til sygemeldingen den 31. maj 2010 og hans astmalidelse.

Det gøres gældende, at det er sagsøgeren, der har bevisbyrden for årsagssammenhæng og at denne bevisbyrde ikke er løftet.

Retslægerådet har således ved besvarelsen af spørgsmål E udtrykkeligt anført, at det ikke kan afvises, men heller ikke bekræftes med en sandsynlighed på mere end 50%, at sagsøgerens astmalidelse er arbejdsbettinget. Denne vurdering er ifølge Retslægerådet baseret på

alle foreliggende oplysninger om sagsøgerens konkrete arbejdsforhold og arbejdsopgaver, specifikke eksponering, sygdomsudvikling og en række specialiserede undersøgelser.

Det gøres gældende, at sagsøgeren ifølge hovedårsagslæren alene har løftet bevisbyrden for årsagssammenhæng, hvis arbejdet hos sagsøgte er eneårsagen eller hovedårsagen til sagsøgerens astmalidelse, til sygeperioden fra den 7. marts 2012 til den 12. januar 2020 og til en eventuel nedsat arbejdssevne. Denne bevisbyrde er ikke løftet, når Retslægerådet ikke med over 50% sandsynlighed kan bekræfte, at sagsøgerens astmalidelse er arbejdsbetinget. Det er i den forbindelse ikke tilstrækkeligt, at Retslægerådet ikke kan afvise årsagssammenhæng.

Det gøres derfor gældende, at sagsøgeren ikke har løftet bevisbyrden for, at der er årsagssammenhæng mellem sagsøgerens arbejde hos sagsøgte i perioden fra 2005 til sygemeldingen den 31. maj 2010 og sagsøgerens sygeperiode / nedsatte indtjening i perioden fra den 7. marts 2012 til den 12. januar 2020.

Dette støttes desuden af, at der ifølge Retslægerådets besvarelse af spørgsmål E ikke foreligger nye arbejdshygiejniske eller arbejdsmedicinske data for den pågældende periode. Det er derfor ikke bevist, at sagsøgeren har været syg i perioden og at det var på grund af astmalidelsen, eller at han ikke kunnet påtage sig et fuldtidsarbejde som følge af astmalidelsen.

Det gøres desuden gældende, at sagsøgeren ikke har bevist, at han er blevet påført et varigt mén eller et erhvervsevnetab som følge af forhold under ansættelsen hos sagsøgte.

3.1.2 Ankestyrelsens vurdering efter arbejdsskadesikringsloven.

Det gøres gældende, at Retslægerådets vurdering af, at der ikke er årsagssammenhæng, støttes af, at sagsøgerens astmalidelse heller ikke er blevet anerkendt som en erhvervsbetinget lidelse efter arbejdsskadesikringsloven og sagsøgeren har accepteret dette, idet han ikke har anlagt sag mod Ankestyrelsen herom.

Ankestyrelsen har således i bilag A afgjort, at der ikke er sikker sammenhæng mellem sagsøgerens astma og noget som sagsøgeren har været udsat for på sit arbejde hos sagsøgte. Ankestyrelsen har blandt andet begrundet afgørelsen med, at sagsøgeren er testet for allergi over for isocyanater og epoxy og at disse tests har været

negative. Det er således ikke påvist, at sagsøgeren er allergisk over for nogen af de stoffer, som han kan have været udsat for under arbejdet hos sagsøgte.

Han er med andre ord ikke påvist allergisk over for faktorer i arbejdsmiljøet.

Endelig har Ankestyrelsen lagt vægt på, at peakflow-målinger over 1½ måned har været stabile og at de ikke har vist respiratoriske påvirkninger på arbejdspladsen, ligesom der ikke er vist respiratoriske påvirkninger på arbejdspladsen, eller tegn på forværring af målte lungefunktionsværdier, i forbindelse med ophold på arbejdspladsen.

Ankestyrelsen har således afvist årsagssammenhæng efter arbejdsskadesikringsloven, selvom det følger af arbejdsskadesikringslovens § 8, stk. 1, at en person, der har pådraget sig en sygdom, som er optaget i fortegnelsen over erhvervssygdomme, jf. § 7, stk. 1, har krav på ydelser efter arbejdsskadesikringsloven, medmindre det anses for overvejende sandsynligt, at sygdommen skyldes andre forhold end de erhvervsmæssige. Bestemmelsen indeholder således en formodningsregel om årsagssammenhæng (omvendt bevisbyrde) mellem sygdomme og arbejde for så vidt angår de i fortegnelsen optagne sygdomme.

Som det fremgår af bilag A er astma (såvel allergisk som ikke-allergisk) optaget på erhvervssygdomsfortegnelsen under pkt. E.8. Som følge heraf har Ankestyrelsen ved sin vurdering af varigt mén og erhvervsevnetabserstatning efter arbejdsskadesikringsloven været forpligtet til at træffe sin afgørelse efter formodningsreglen i arbejdsskadesikringslovens § 8, stk. 1.

Alligevel har Ankestyrelsen vurderet, at det er overvejende sandsynligt, at sagsøgerens astmalidelse skyldes andre forhold end de erhvervsmæssige forhold hos sagsøgte, og har ikke tilkendt sagsøgeren godtgørelse for varigt mén eller erhvervsevnetabserstatning efter arbejdsskadesikringsloven.

Som det fremgår af bilag A, har Ankestyrelsen heller ikke fundet anledning til at forelægge sagen for Erhvervssygdomsudvalget, jf. arbejdsskadesikringslovens §§ 7 og 9, med henblik på at indhente deres vurdering af, om lidelsen skulle anerkendes, selvom betingelserne i erhvervssygdomsfortegnelsens pkt. E.8 ikke er opfyldt.

Da Ankestyrelsen således - trods formodningsreglen om omvendt bevisbyrde - ikke har fundet, at sagsøgerens astmalidelse skyldes

forholdene hos sagsøgte, gøres det gældende, at sagsøgeren heller ikke har løftet bevisbyrden for årsagssammenhæng efter de almindelige erstatningsretlige regler, hvor der er ligefrem bevisbyrde, og hvor sagsøgeren derfor skal bevise, at de erhvervsmæssige forhold er enårsagen, eller hovedårsagen til sagsøgerens astmalidelse.

3.1.3 Arbejdsmarkedets Erhvervssikrings vurdering efter erstatningsansvarsloven.

Det gøres endelig gældende, at Retslægerådets vurdering af, at der ikke er årsagssammenhæng, støttes af den som bilag N fremlagte vejledende udtalelse fra Arbejdsmarkedets Erhvervssikring.

Som det fremgår af bilag N, side 2, tolker Arbejdsmarkedets Erhvervssikring besvarelsen af spørgsmål A, spørgsmål B og spørgsmål E fra Retslægerådet således, at sagsøgeren i forbindelse med sit ansættelsesforhold hos sagsøgte har været udsat for stoffer, som kan medføre eller forværre astma, men at den intensitet og varighed, som han var udsat for, ikke er tilstrækkelig til at være årsag til astmalidelsen. Endelig tolker de besvarelsen af spørgsmål 7 således, at der kun er påvist allergi over for faktorer, som ikke kan henvises til arbejdsmiljøet.

På baggrund af denne fortolkning af Retslægerådets erklæringer har Arbejdsmarkedets Erhvervssikring lagt til grund, at det ikke er overvejende sandsynligt, at sagsøgeren udviklede astma som følge af ansættelsen hos sagsøgte.

Arbejdsmarkedets Erhvervssikring har desuden ladet det indgå i deres vurdering, at der ikke er påvist isocyanat i koncentrationer, som ville kunne medføre udvikling af astma på arbejdspladsen.

Arbejdsmarkedets Erhvervssikring konkluderer endelig, at sagsøgerens astma må tilskrives andre forhold end hans ansættelse hos sagsøgte og at sagsøgerens aktuelle funktionsniveau ikke kan henføres til ansættelsesforholdene hos sagsøgte.

3.1.4 Konklusion.

Det kan således konkluderes, at Retslægerådet, Ankestyrelsen, og Arbejdsmarkedets Erhvervssikring alle mener, at der ikke er årsagssammenhæng mellem sagsøgerens arbejde hos sagsøgte og hans astmalidelse.

3.2 Varigt mén og erhvervsevnetabserstatning.

Som det fremgår af bilag N, har Arbejdsmarkedets Erhvervssikring vurderet, at sagsøgerens varige mén er mindre end 5% og at erhvervsevnetabet er mindre end 15%, når de skal lægge Retslægerådets erklæringer til grund for deres vurdering.

På den baggrund bestrides erstatningsopgørelserne i bilag 16 og bilag 17.

Det gøres gældende, at bilag 15 ikke kan tillægges bevismæssig betydning, idet Arbejdsmarkedets Erhvervssikring i den pågældende udtalelse udtrykkeligt blev bedt om at vurdere det varige mén og erhvervsevnetabet uanset årsagssammenhæng. Udtalelsen er således udarbejdet, uden at tillægge Retslægerådets erklæringer fra den 29. juli 2014, den 7. april 2016 og den 24. februar 2021 nogen betydning.

Det gøres gældende, at en vejledende udtalelse, hvor der ses bort fra Retslægerådets erklæringer, ikke er tilstrækkelig til at løfte bevisbyrden for et varigt mén og et erhvervsevnetab, idet det følger af domspraksis, at domstolene skal lægge afgørende vægt på Retslægerådets erklæringer, såfremt der er uoverensstemmelse mellem Retslægerådet og Arbejdsmarkedets Erhvervssikring / Ankestyrelsen om forhold af medicinsk karakter.

Som det dog fremgår af bilag N er Arbejdsmarkedets Erhvervssikring enig med Retslægerådet i, at der ikke er årsagssammenhæng mellem astmalidelsen og sagsøgerens arbejde hos sagsøgte.

3.3 Erstatning for tabt arbejdsfortjeneste.

Såfremt retten måtte finde, at sagsøgeren ikke er påført et erhvervsevnetab på 15% eller derover, men at der er årsagssammenhæng mellem sagsøgerens arbejde hos sagsøgte i perioden fra 2005 til sygemeldingen den 31. maj 2010 og sagsøgerens sygeperiode / nedsatte indtjening i hele eller en del af perioden fra den 7. marts 2012 til den 12. juni 2020, gøres det gældende, at sagsøgeren i henhold til erstatningsansvarslovens § 2, stk. 1, første punktum, kun har krav på erstatning for tabt arbejdsfortjeneste frem til det tidspunkt, hvor han var eller burde have været i stand til at genoptage et arbejde i væsentligt samme omfang som før sygemeldingen den 31. maj 2010.

At sagsøgeren ikke efter dette tidspunkt mente sig i stand til at arbejde i samme omfang som forud for sygemeldingen, er ikke det samme

som, at han var ude af stand til at arbejde i henhold til erstatningsansvarslovens § 2, stk. 1, første punktum.

Det gøres gældende, at det er sagsøgeren der har bevisbyrden for, at han ikke har kunnet begynde at arbejde den 7. marts 2012. Sagsøgeren skal altså bevise, at han på grund af sin astmalidelse var ude af stand til at genoptage et arbejde i væsentligt samme omfang som forud for sygemeldingen i perioden fra den 7. marts 2012 til den 12. januar 2020. Sagsøgeren har således ikke krav på erstatning for tabt arbejdsfortjeneste, blot fordi han eventuelt ikke kunne genoptage sit tidligere arbejde hos sagsøgte, jf. FED.2011.19V og FED.2015.128V.

Det gøres gældende, at sagsøgeren ikke har bevist, at der efter den 7. marts 2012 forelå arbejdsmæssige inkapacitet grundet følger eller gener efter ansættelsen hos sagsøgte.

Det gøres gældende, at det ikke på det foreliggende grundlag er bevist, at sagsøgeren har været sygemeldt i perioden fra den 7. marts 2012 til den 12. januar 2020.

Det gøres desuden principalt gældende, at sagsøgeren fra den 7. marts 2012 har genoptaget arbejdet i væsentligt samme omfang som før sygemeldingen den 31. maj 2010, eller at han burde have været i stand hertil, idet det ikke er dokumenteret, at sagsøgeren under ansættelsen hos sagsøgte er blevet påført en varig astmalidelse, der giver anledning til skånehensyn i forhold til kulde, varme, støv, røg, damp eller lignende, som skulle forhindre sagsøgeren i at påtage sig ufaglært arbejde hos andre arbejdsgivere på fuld tid og normale vilkår.

Det gøres subsidiært gældende, at sagsøgeren alene har krav på erstatning for tabt arbejdsfortjeneste frem til den 30. september 2012, hvor han efter afslutning af virksomhedspraktikken hos L A/S var i stand til at arbejde 32-35 timer om ugen som ejendomsservicetekniker.

Det gøres mere subsidiært gældende, at sagsøgeren alene har krav på erstatning for tabt arbejdsfortjeneste frem til den 15 maj 2013, hvor afslutningen af virksomhedspraktikken hos M A/S viste, at sagsøgeren var i stand til at arbejde indenfor ejendomsservice på fuld tid, på ordinære vilkår og med normal effektivitet.

Det bemærkes desuden, at revalideringen alene blev afsluttet fordi det ikke var muligt at finde en læreplads til sagsøgeren, og at han fra 2013 frem til han gik på efterløn den 1. juli 2019 har haft forskellige former

for vikarjobs, ligesom han har modtaget arbejdsløshedspenge, hvorfor han har stået til rådighed for arbejdsmarkedet.

Det gøres mest subsidiært gældende, at sagsøgeren alene har krav på erstatning for tabt arbejdsfortjeneste indtil den 30. juni 2019, hvor han gik på efterløn.

3.4 Erstatningsopgørelserne.

3.4.1 Erhvervsevnetabserstatning.

Såfremt retten måtte finde, at der er årsagssammenhæng, kan den beløbsmæssige opgørelse af kravet på erhvervsevnetabserstatning i bilag 16 godkendes.

3.4.2 Godtgørelse for varigt mén.

Såfremt retten måtte finde, at der er årsagssammenhæng, kan den beløbsmæssige opgørelse af kravet på godtgørelse for varigt mén i bilag 17 godkendes.

3.4.3 Erstatning for tabt arbejdsfortjeneste.

3.4.3.1 Bilag 1 (Sygeperioden fra den 7. marts 2012 til den 31. december 2015).

På baggrund af bilag 2, side 4 anerkendes det, at sagsøgeren har haft en indtægt på kr. 186.542 i perioden fra den 7. marts 2012 til den 31. december 2012.

På baggrund af bilag 15 gøres det gældende, at sagsøgeren har haft en samlet indtægt på kr. 241.102 i 2013 (kr. 82.113 + kr. 77.395 + kr. 81.594), at han har haft en samlet indtægt på kr. 244.664 i 2014 (kr. 162.992 + kr. 81.6729) og at han har haft en samlet indtægt på kr. 287.870 i 2015 (kr. 177.868 + kr. 110.002). Sagsøgerens eventuelle krav på erstatning for tabt arbejdsfortjeneste skal derfor reduceres med i alt kr. 960.178 og ikke kun kr. 766.200 som anført i bilag 1.

3.4.3.2 Bilag 3 (Sygeperioden fra den 1. januar 2016 til den 31. december 2016).

På baggrund af bilag 15 gøres det gældende, at sagsøgeren har haft en samlet indtægt på kr. 233.014 (kr. 70.974 + kr. 18.172 + kr. 143.868) i 2016. Sagsøgerens eventuelle krav på erstatning for tabt

arbejdsfortjeneste skal derfor reduceres med dette beløb og ikke kun kr. 213.835, som anført i bilag 3.

3.4.3.3 Bilag 7 (Sygeperioden fra den 1. januar 2017 til den 31. december 2017).

På baggrund af bilag 15 gøres det gældende, at sagsøgeren har haft en samlet indtægt på kr. 246.573 (kr. 100.352 + kr. 146.221) i 2017.

Sagsøgerens eventuelle krav på erstatning for tabt arbejdsfortjeneste skal derfor reduceres med dette beløb og ikke kun kr. 223.754, som anført i bilag 7.

3.4.3.4 Bilag 9, bilag 18 og bilag 19 (Sygeperioden fra den 1. januar 2018 til den 12. januar 2020).

På baggrund af bilag 10 anerkendes det, at sagsøgerens samlede indtægt i 2018 på er fratrukket i et eventuelt krav på erstatning for tabt arbejdsfortjeneste i bilag 9.

På baggrund af bilag 18 anerkendes det, at sagsøgerens samlede indtægt i 2019 er fratrukket i et eventuelt krav på erstatning for tabt arbejdsfortjeneste i bilag 18.

Erstatningsopgørelsen i bilag 19 kan ligeledes anerkendes beløbsmæssigt.

..."

Parterne har under hovedforhandlingen nærmere redegjort for deres opfattelse af sagen.

Rettens begrundelse og resultat

Efter sagens oplysninger lægger retten til grund, at A i perioden fra 2004 til 2010 arbejdede i formbygafdelingen hos B. Han fik i januar 2010 astmasymptomer, og han blev efter et udredningsforløb diagnosticeret med astma.

Det er ubestridt, at B har handlet ansvarspådragende overfor A ved, at arbejdet med opbygning af forme til vindmølleproduktion med anvendelse af materialer indeholdende de sundhedsskadelige stoffer, epoxy og isocyanat, ikke havde været planlagt, tilrettelagt og udført sikkerhedsmæssigt fuldt forsvarligt. Hallen, hvor arbejdet fandt sted, var således ikke indrettet sikkerhedsmæssigt fuldt forsvarligt, og der blev ikke ført et tilstrækkeligt effektivt tilsyn med arbejdet, som ikke blev udført efter instruktion om de faremomenter, der var forbundet med arbejdets udførelse.

Af Retslægerådets besvarelse den 29. juli 2014 af spørgsmål 2 fremgår, at det ikke kan udelukkes, at A har isocyanat/arbejdsbetinget udløst astma, men at det anses som mindre sandsynligt, ligesom det fremgår af besvarelsen af spørgsmål 6, at der kun er påvist allergi overfor faktorer, der ikke kan henføres til arbejdsmiljøet. Af Retslægerådets besvarelse den 24. februar 2021 af spørgsmål B fremgår det, at de vedvarende og tidvist udtalte symptomer på astmalidelse gennem flere år efter ophørt arbejde med mulig, men udokumenteret eksposering for isocyanater, hverken taler for eller imod, at lidelsen er arbejdsbetinget. Af besvarelsen af spørgsmål E fremgår endvidere, at det ikke kan afvises, men heller ikke bekræftes med en sandsynlighed på mere end 50 %, at As astmalidelse er arbejdsbetinget.

Herefter, og efter en samlet vurdering af sagens oplysninger, samt uanset det oplyste om arbejdsmiljøforholdene hos B på tidspunktet for As ansættelse og risikoen for at blive eksponeret for de nævnte stoffer, finder retten ikke, at der er fuldt tilstrækkeligt grundlag for at antage, at As astmalidelse var forårsaget af arbejdet. Retten finder således ikke, at A har godtgjort, at der foreligger den fornødne årsagssammenhæng.

De betragtninger om retskraft og bindende virkning i øvrigt, som A har anført om dommen af 30. juni 2016 samt den efterfølgende udsendte pressemeddelelse, kan ikke føre til et andet resultat.

På denne baggrund tager retten B frifindelsespåstand til følge.

Efter sagens udfald er A den tabende part.

Retten finder herefter, at 3F Fagligt Fælles Forbund som mandatar for A skal betale sagsomkostninger til B med 200.000 kr. Beløbet er til dækning af sagsøgte's udgifter til advokatbistand. Beløbet er ekskl. moms, da det er oplyst, at sagsøgte er momsregistreret. Retten har ved fastsættelsen af dette beløb lagt vægt på sagens udfald, værdi og forløb, herunder sagsforberedelsens omfang, og at sagen har været forelagt for Retslægerådet.

THI KENDES FOR RET:

Sagsøgte, B A/S, frifindes.

3F Fagligt Fælles Forbund skal som mandatar for sagsøgeren, A, inden 14 dage betale sagsomkostninger til B A/S med 200.000 kr.

Beløbet forrentes efter rentelovens § 8 a.

Vejledning

Retten har afsagt dom i sagen.

Hvis du er utilfreds med afgørelsen, kan du som udgangspunkt anke (klage over) dommen til landsretten. Hvis du kun er utilfreds med dommens afgørelse om sagsomkostninger, kan du kære (klage over) denne del af afgørelsen til landsretten.

Ikke alle afgørelser kan ankes eller kæres

Du kan kun anke dommen, hvis forskellen mellem byrettens dom og det resultat, du ønsker at opnå i landsretten, er over 20.000 kr. Hvis forskellen er mindre, skal du have tilladelse fra Procesbevillingsnævnet for at anke.

Landsretten kan afvise at behandle en ankesag, hvis landsretten vurderer, at der ikke er udsigt til, at sagen vil få et andet udfald i landsretten.

Du kan kun kære afgørelser om sagsomkostninger, hvis omkostningsbeløbet er fastsat til mere end 20.000 kr., eller hvis retten har bestemt, at ingen af parterne skal betale sagsomkostninger, og du kræver, at modparten skal betale mere end 20.000 kr. I andre situationer kan du kun kære omkostningsafgørelsen, hvis du får tilladelse fra Procesbevillingsnævnet.

Frister for at anke og kære

Fristen for at anke er **4 uger** fra dommens dato. Hvis du ikke kan anke uden en tilladelse fra Procesbevillingsnævnet, skal du indlevere en ansøgning til Procesbevillingsnævnet inden **4 uger**.

Fristen for at kære omkostningsafgørelsen er **2 uger** fra dommens dato. Hvis du ikke kan kære afgørelsen uden tilladelse fra Procesbevillingsnævnet, skal du indlevere en ansøgning til Procesbevillingsnævnet inden **2 uger**.

Sådan gør du, hvis du vil anke eller kære

Du kan anke dommen på minretssag.dk ved at trykke på knappen "Opret appel" og derefter vælge "Anke" og følge vejledningen. Hvis du vil kære omkostningsafgørelsen, skal du vælge "Kære" og følge vejledningen.

Hvis du søger om tilladelse til anke eller kære hos Procesbevillingsnævnet, skal du indlevere din ansøgning til Procesbevillingsnævnet. Du kan ikke indlevere

2

ansøgningen på minretssag.dk.

Du kan læse mere på domstol.dk.

Publiceret til portalen d. 16-03-2022 kl. 22:20

Modtagere: Sagsøger A, Advokat (H) Christian Riewe,
Sagsøgte B A/S, Advokat (H) Søren Vagner Nielsen,
Mandatar 3F Fagligt Fælles Forbund